

بررسی تأثیر بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی

زینب زحمتکش

دانشجوی دکتری حسابداری، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

محمود معین‌الدین*

دانشیار، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

مهدی ناظمی اردکانی

استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه یزد، یزد، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی انجام شده است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این مسأله است که آیا بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود؟ در این راستا به نظر می‌رسد زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر به عنوان یک تکنولوژی اطلاعاتی نوین، می‌تواند فرآیند تحصیل و شفافیت اطلاعات مالی را بهبود ببخشد. وجه تمایز این پژوهش نسبت به پژوهش‌هایی که تاکنون در ایران در این زمینه انجام شده، خارج شدن از حوزه تحقیقات کیفی و انجام پژوهش کمی می‌باشد. انتظار می‌رود نتایج پژوهش به درک عوامل موثر بر عدم تقارن اطلاعاتی کمک شایانی نماید. بر این اساس نمونه‌ای مشتمل بر ۱۵۸ شرکت انتخاب شده‌اند و برای یک دوره هشت ساله (۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵) مورد آزمون قرار گرفته است. روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و به لحاظ بررسی رابطه متغیرها همبستگی است و به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های پنل استفاده شده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. بنابراین می‌توان ادعا نمود که بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود.

واژگان کلیدی: زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر، سودمندی اطلاعات مالی، عدم تقارن اطلاعاتی.

۱- مقدمه

پدیده عدم تقارن اطلاعاتی در بازارهای بورس اوراق بهادار از آنجایی ناشی می‌شود که بین استفاده‌کنندگان اطلاعات با تهیه‌کنندگان اطلاعات، تضاد منافع وجود دارد. عدم تقارن اطلاعاتی باعث عدم اطمینان سرمایه‌گذاران به اطلاعات ارائه شده توسط شرکت‌ها و تلاش آن‌ها برای کسب اطلاعات اضافی و در نتیجه عدم رضایت آن‌ها از بازار و خروج آن‌ها از بازارها را به دنبال خواهد داشت. بنابراین بازارها و شرکت‌ها باید برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش کارایی بازار، اطلاعات اضافی و مورد نیاز سرمایه‌گذاران را ارائه نموده و به وسیله این اطلاعات اطمینان سرمایه‌گذاران را جلب نمایند (برزگرخاندوزی و جعفری، ۱۳۹۱: ۳-۴). از اینرو شناسایی و توجه به عوامل اثرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی اهمیت بالایی پیدا کرده است. یکی از این عوامل اثرگذار، استفاده از اینترنت برای انتشار اطلاعات شرکت و قابلیت دسترسی اطلاعات گزارشگری مالی بر روی وب سایت‌ها است. سایت‌های شرکت‌ها به عنوان رسانه‌ای بسیار مهم برای گزارشگری سازمانی به شمار می‌آیند و بیشتر شرکت‌ها ترجیح می‌دهند تا از وب سایت‌ها برای انتشار اطلاعات خود استفاده کنند، زیرا اینترنت در سطح جهان بسیار مؤثر، پویا و منعطف است (علی‌خان^۱، ۲۰۱۵: ۷۷۸-۷۷۹). در واقع بسیاری از شرکت‌ها داوطلبانه اطلاعات خود را بر روی وب سایت‌های شرکتی خود منتشر می‌کنند. این تنوع در شفافیت افشای اطلاعات مالی آنلاین بر روند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر می‌گذارد. (کلتون و یانگ^۲، ۲۰۰۸: ۶۳). در واکنش به کاربرد گسترده اینترنت و تقاضاهای فزاینده برای اطلاعات از جانب سهام‌داران، سازمان‌های نظارتی برای بهبود سطح شفاف‌سازی اطلاعات، به تشویق شرکت‌ها به استفاده از اینترنت پرداخته‌اند. در این میان سیستم زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر^۳ به عنوان یک انقلاب در گزارشگری مالی تلقی شده، که باعث کاهش هزینه تولید و دسترسی به اطلاعات توسط تولیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از اطلاعات صورت‌های مالی می‌شود. به نظر می‌رسد زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر می‌تواند به عنوان موضوعی تأثیرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی مورد بررسی قرار گیرد.

زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر این امکان را فراهم می‌کند تا اطلاعات به صورت یکجا در اختیار سهام‌داران قرار گیرد (سلیمی خراط و همکاران، ۱۳۸۹: ۶). بنابراین با توجه به اهمیت فراگیر شدن این نوع گزارشگری برای رقابت بهتر در سطح جهانی و نقش بسزایی که به نظر می‌رسد در افزایش شفافیت اطلاعات و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و نهایتاً افزایش کارایی بازار دارد، با این وجود بررسی ادبیات موجود نشان دهنده وجود شکاف پژوهشی در زمینه بررسی موضوع با استفاده از داده‌های کمی است، زیرا با وجود اهمیت موضوع تاکنون در ایران مطالعه‌ای

کمی در این زمینه انجام نشده و اکثر مطالعات قبلی به صورت کیفی بوده اند. به طوری که ادبیات موجود در این زمینه نشان داده‌اند، بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر بهبود عدم تقارن اطلاعاتی (یون و همکاران^۴، ۲۰۱۱؛ سیمپلینگ^۵، ۲۰۱۶؛ طالب نیا، ۲۰۱۶؛ تزویی و همکاران^۶، ۲۰۱۶؛ لیو و همکاران^۷، ۲۰۱۷؛ برزگر خاندوزی و جعفری، ۱۳۹۱؛ محمدی و خوزین، ۱۳۹۶) تأثیرگذار بوده است.

به نظر می‌رسد این سیستم گزارشگری می‌تواند به افزایش ویژگی کیفی مربوط بودن اطلاعات، کاهش میزان خطا در اطلاعات و دسترسی سریع‌تر و ارزان‌تر اطلاعات کمک کند (اسدیان اوغانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۳). همچنین طبقه‌بندی‌های مربوط به این زبان می‌تواند، جهت جستجوی درست را به هم می‌کاربران خود نشان داده و به تجزیه و تحلیل مناسب اطلاعات کمک نماید و باعث افزایش سطح شفافیت اطلاعات مالی گردد (بیرت و همکاران^۸، ۲۰۱۷: ۱۱۰). این موضوع حاکی از اهمیت کیفیت گزارشگری مالی و عوامل اثرگذار بر آن است. از طرفی روند رو به رشد بکارگیری و استفاده از زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر در دنیا نشانگر این است که این روش به عنوان آینده گزارشگری مالی محسوب شده و چه بسا موجب کنارگذاشتن روش‌های موجود برای گزارشگری مالی گردد. از سوی دیگر، سیاست‌های دولت ایران مبنی بر توسعه بازار سرمایه از طریق اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و تلاش در جهت جذب سرمایه‌های خارجی در بازار سرمایه کشور، نیازمند یک بازار کارا به همراه سیستم‌های اطلاع‌رسانی سریع، دقیق و قابل - اتکاست. این سیستم گزارشگری به عنوان ابزار کارای تهیه، تبادل و تحلیل اطلاعات مالی در بازارهای مهم سرمایه دنیا به شکل اجباری یا اختیاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین این سیستم گزارشگری می‌تواند به تحقق سیاست‌های دولت در امر تعامل با بازارهای سرمایه دنیا و جذب سرمایه‌گذاران خارجی کمک نماید. از این رو پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت انجام شده است. به طور مشخص پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این مسأله است که آیا بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود؟. با توجه به شکاف پژوهشی موجود در این زمینه، نتایج پژوهش حاضر ادبیات موجود در این زمینه را توسعه بخشیده و نیز به درک عوامل موثر بر عدم تقارن اطلاعاتی کمک شایانی خواهد نمود.

بر این اساس در ادامه، مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها، روش پژوهش، یافته‌های پژوهش و در انتها نیز نتیجه‌گیری و پیشنهادهای پژوهش، ارائه خواهد شد.

۲- مبانی نظری، ادبیات و فرضیه‌ها

یکی از مفاهیم پر سروصدایی که از زمان رسوایی انرون مطرح گردیده، نیازهای سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران، کارفرمایان و وام‌دهندگان برای درک بیشتر و برقراری ارتباط سریع‌تر با اطلاعات مالی شرکت‌ها است (رضایی، ۱۳۹۲: ۱). سوء استفاده‌های فراوانی که در آمریکا و سایر کشورها اتفاق افتاد، منجر شد تا تمرکز بی‌سابقه و بین‌المللی بر حسابداری و نیاز به شفافیت بیشتر در گزارشات مالی پدید آید. عوامل متعددی منجر به بحران در گزارش‌های مالی شد، که یکی از این عوامل ناکافی و نامناسب بودن ارائه اطلاعات در فرمت‌های کاغذی و یا الکترونیکی مشابه کاغذ، که فاقد ویژگی‌های لازم برای انتقال کارآمد اطلاعات مالی پیچیده به سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران و سایر ذی‌نفعان بوده، می‌باشد (اسدیان اوغانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۵). همچنین نقش بنیادین اطلاعات حسابداری در بازارهای مالی، ارائه‌مبنایی برای تخصیص سرمایه است، از این‌رو پیامدها و عوامل مؤثر بر کیفیت اطلاعات حسابداری همواره مورد علاقه سرمایه‌گذاران، مدیران، قانون‌گذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری می‌باشد. یکی از پیامدهای اساسی مرتبط با کیفیت اطلاعات عدم تقارن اطلاعاتی است که به برتری اطلاعاتی یکی از طرفین معامله بر دیگری اشاره دارد. وجود عدم تقارن اطلاعاتی در بازار، پیامدهای جمعی و فردی نامطلوبی نظیر مشارکت حداقلی سرمایه‌گذاران، هزینه‌های معاملاتی بالا، بازارهای رقیق و کاهش سود ناشی از معاملات را به همراه خواهد داشت، با توجه به اهمیت مفهوم عدم تقارن اطلاعاتی، اکنون پذیرفته شده است که بدون ورود عدم تقارن اطلاعاتی در مدل‌ها، تحلیل‌های اقتصادی، ناقص می‌باشد (کاشانی‌پور و مومنی‌یانسری، ۱۳۹۰: ۳۷۰).

هدف اولیه گزارشگری مالی، ارائه اطلاعات مالی مفید و مربوط در تصمیم‌گیری است و برای اینکه اطلاعات مالی برای کاربران مفید باشد، بایستی با ویژگی‌های کیفی گزارش مالی منطبق باشد، اما اگر اطلاعات، قابل مقایسه، قابل بازبینی، به موقع و قابل درک باشد، سودمندی اطلاعات مالی تقویت خواهد شد (بیرت و همکاران، ۲۰۱۷: ۱۰۹). با استفاده از زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر، استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری در هر نقطه از جهان می‌توانند به وب‌سایت شرکت مراجعه و در هر زمان که اراده نمایند صورت‌های مالی را با آخرین تغییرات مشاهده و تجزیه و تحلیل نمایند. این زبان گزارشگری، سرعت پردازش داده‌های مالی را به طور چشم‌گیری افزایش داده و امکان اشتباه را از طریق کنترل خودکار اطلاعات کاهش می‌دهد. شرکت‌ها می‌توانند در هزینه‌ها صرفه‌جویی کرده و با استفاده از این نوع گزارشگری با کارایی بیشتری به جمع‌آوری و گزارشگری اطلاعات مالی تدوین شده بپردازند. در واقع اگر داده‌های مالی با این

زبان ارائه شوند، سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران نهادهای مالی و مراجع قانونی به عنوان استفاده-کنندگان این داده‌ها با سرعت و کارایی بسیار بیشتری می‌توانند داده‌های مورد نظر خود را بیابند و در نهایت به مقایسه و تحلیل آن بپردازند. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر مزیت‌های عمده‌ای در آماده‌سازی، تجزیه و تحلیل و تبادل اطلاعات کسب و کار دارد، که با ادامه روند رو به رشد تجارت جهانی، استفاده از این زبان با تغییرات چشم‌گیری مواجه خواهد شد (رهنمای رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۳). لذا زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر به عنوان راهی جهت خلق محیط تبادل اطلاعاتی است، بدیهی است که با توسعه استفاده از تبادل اطلاعات، یک نوع دموکراسی اطلاعاتی ایجاد شده که با اطلاعات مالی مرتبط است و برای گزارش‌گیری حرفه‌ای از زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بسیار اهمیت دارد. در این صورت عموم مردم تصمیم خواهند گرفت که چه نوع اطلاعاتی برایشان مهم است و کدام یک از شرکت‌ها شایسته حمایت‌اند و یا اینکه ارزش موشکافی بیشتر دارند. این زبان قابلیت جستجوی اطلاعات برای سرمایه‌گذاران را افزایش داده و باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه، بهبود شفافیت اطلاعات مالی، به موقع بودن گزارش‌های مالی و کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاران می‌شود (رضایی، ۱۳۹۲: ۲).

صورت‌های مالی و سایر اطلاعاتی که توسط شرکت‌ها منتشر می‌شود، مبنای اصلی تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان است و تهیه‌کنندگان این اطلاعات همواره از اطلاعات بیشتر و صحیح‌تری نسبت به سایر گروه‌های ذی‌نفع برخوردارند. عدم تقارن اطلاعاتی پدیده‌ای است منفی که باعث کاهش شفافیت بازار و عدم اطمینان به گزارشات ارائه شده توسط شرکت‌ها می‌گردد. شرکت‌ها و بازارها برای مقابله با عدم تقارن اطلاعاتی و جلب اعتماد استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، باید اطلاعات اضافی را به صورت اختیاری افشا نمایند و افشای این‌گونه اطلاعات می‌تواند به کارایی بیشتر بازارها کمک نماید. این در حالی است که تهیه و انتشار این‌گونه اطلاعات، هزینه‌های نسبتاً سنگینی را به همراه دارد. زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر روشی کارآمد است که با استفاده از فناوری اطلاعات و استفاده از دانش پیشرفته، مسیر دسترسی و کیفیت اطلاعات را به طور فزاینده‌ای بهبود می‌بخشد و علاوه بر دقت بالا و سرعت زیاد، هزینه‌های بکارگیری و تهیه و انتشار چنین اطلاعات مورد نیاز استفاده‌کنندگان را نیز کاهش می‌دهد و می‌تواند باعث افزایش کیفیت و سودمندی اطلاعات مالی گردد. (برزگرخاندوزی و جعفری، ۱۳۹۱: ۱۱). دسترسی سریع و بدون محدودیت به اطلاعات مورد نیاز از شاخص‌های بازارهای کارا بوده و در چنین شرایطی می‌توان فارغ از ترس عدم اطلاع از اطلاعات یا عدم دسترسی سریع به اطلاعات، تصمیم‌گیری نمود. به نظر می‌رسد ارائه اطلاعات با استفاده از این

زبان با ایجاد دسترسی یکنواخت استفاده‌کنندگان، باعث کاهش شکاف اطلاعاتی و همچنین شکاف زمانی در دسترسی به اطلاعات شده و گامی موثر در جهت کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و بهبود کارایی بازار باشد.

از آنجایی که کشورهایمانند چین، اسپانیا، بلژیک، هلند، هند، ژاپن، انگلستان و آمریکا استفاده از زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر را آغاز نموده‌اند و کشورهایمانند چین، استرالیا، فرانسه، سوئد، فنلاند با تشکیل کارگروه‌های مربوطه، در حال پیاده‌سازی و تهیه زیرساخت‌های بکارگیری آن هستند. کشورهایمانند ایران، برای استفاده از فرصت‌های تازه‌ای که فناوری اطلاعات و ارتباطات در زمینه گزارشگری مالی پدید آورده است، راه زیادی در پیش دارند تا به استانداردهای جهانی این زبان دست یابند و امروزه سازمان بورس در این رابطه اقدامات مثبتی انجام داده است. استفاده از این زبان به عنوان ترجمه‌کننده صورت‌ها و گزارش‌های مالی بخشی از مسیر پذیرش و بکارگیری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی^۹ است و لازم است گام‌های زیرساختی و استراتژیک با همگرایی و عزم راسخ بین نهادهای موثر حرفه، از جمله وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان بورس اوراق بهادار، سازمان حسابرسی و انجمن‌های حرفه‌ای برنامه‌ریزی شود تا تغییرات محتوایی لازم به منظور پذیرش این نظام گزارشگری انجام شود (نوجوان و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱).

رابطه بین تصویب یا اجرای زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی در بازار سرمایه کشورهای مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. از جمله این مطالعات می‌توان به پژوهشی که توسط یون و همکاران (۲۰۱۱) انجام شد اشاره نمود. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که تصویب این زبان منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود و این کاهش در شرکت‌های بزرگ‌تر نسبت به شرکت‌های کوچک و متوسط شدیدتر است. بلنک‌اسپور و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۲) نیز عنوان می‌کنند که در سال‌های اولیه پذیرش این نوع گزارشگری، عدم تقارن اطلاعاتی در میان سرمایه‌گذاران به دلیل توانایی آن‌ها برای پیش‌بینی رویدادهای آتی با دسترسی به اطلاعات بیشتر، افزایش یافته است. لیزهونگ‌هاو و زنگ جینگ^{۱۱} (۲۰۱۴) نیز در مطالعه مشابهی که در کشور آمریکا انجام شد به این نتیجه رسیدند که اجرای داوطلبانه زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر در شرکت‌های بورسی آمریکا، باعث کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاران شده است و بهبود نسبتاً خوب هزینه سرمایه، بعد از اجرای داوطلبانه زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر در آمریکا قابل توجه بوده است.

نتایج پژوهش چن و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۵) نشان داد که اجرای زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر، هزینه سرمایه را کاهش می‌دهد و این زبان ارتباط مستقیم بین کیفیت گزارشگری مالی و هزینه

سرمایه سهام را تقویت می‌کند. چینگ لایی و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۵) نیز در پژوهشی مشابه به این نتیجه رسیدند که اجرای داوطلبانه یا اجباری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر باعث کاهش هزینه بدهی می‌گردد. سیمپلیک (۲۰۱۶) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسید که فناوری اطلاعات و ارتباطات منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌گردد. طالب‌نیا (۲۰۱۶) به بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه بکارگیری این زبان پرداخت. نتایج نشان داد در کشورهایی که الزام به ارائه زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر وجود دارد، شرکت‌ها کیفیت اطلاعاتی بیشتر و عدم تقارن اطلاعاتی کمتر دارند و تأثیر اجرای زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر نیز در این مورد چشم‌گیر بوده است. تزویی و همکاران (۲۰۱۶) و لیو و همکاران (۲۰۱۷) نیز طی پژوهش‌های مشابهی به نتایج همسو با پژوهش طالب‌نیا (۲۰۱۶) دست یافتند. نتایج پژوهش چونگ و همکاران^{۱۴} (۲۰۱۷) نیز نشان داد که در آمریکا، تأمین‌کنندگان مالی در مورد وام‌گیرنده‌هایی که زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر را اجرا می‌کنند، شرایط بهتر و هزینه‌های تأمین‌مالی کمتری را در نظر می‌گیرند و به طور کلی، پیشرفت‌های فناوری مانند زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های وام‌های بانکی می‌شود. این موضوع به طور غیرمستقیم بر اهمیت کیفیت ارائه اطلاعات مالی و استفاده از فناوری مدرن اطلاعاتی بر کاهش شکاف اطلاعاتی اشاره دارد، زیرا همان‌طور که ملاحظه می‌شود نتایج اکثر مطالعات انجام شده در این زمینه حاکی از وجود رابطه معنی‌دار بین دو متغیر مذکور است.

در ایران نیز نتایج پژوهش برزگر خاندوزی و جعفری (۱۳۹۱) حاکی از تأثیر زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و شبکه عصبی مصنوعی به عنوان دو شیوه موثر برای کاهش هزینه‌های تهیه و افشای اطلاعات بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌باشد. رضایی (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی مشابه اظهار داشت که زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر از یک سو با ایجاد انگیزه در شرکت‌ها آن‌ها را به افشا داوطلبانه و ارائه گزارش‌های فراملی ترغیب می‌کند و از سوی دیگر انعطاف‌پذیری آن باعث بهبود به‌موقع بودن گزارش‌ها و قابلیت توسعه و ارزش پیش‌بینی بیشتر برای سرمایه‌گذاران می‌شود و نهایتاً منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش کارایی بازار سرمایه می‌گردد. نتایج پژوهش رستمی و اسداللهی (۱۳۹۴) نیز نتایج مشابه با پژوهش رضایی (۱۳۹۲) داشته است. محمدی و خوزین (۱۳۹۶) نیز به این نتیجه رسیدند که پیاده‌سازی زبان گزارشگری مالی توسعه‌پذیر باعث بهبود کیفیت گزارشگری مالی، ارتقای شفافیت اطلاعات مالی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود.

همان‌طور که عنوان شد بررسی ادبیات موجود حاکی از آن است که اگرچه رابطه بین بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی از جنبه‌های مختلف مورد بررسی

قرار گرفته است، اما با بررسی پژوهش‌های انجام شده در این حوزه، ماهیت تمامی آن‌ها در ایران به صورت کیفی بوده و در این رابطه پژوهش کمی انجام نشده است. این در حالی است که براساس تئوری نمایندگی و تئوری اقتصادی به نظر می‌رسد کیفیت گزارشگری مالی و ورود فناوری اطلاعات درحوزه گزارشگری مالی بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی تأثیر بسزایی خواهد گذاشت و مطالعات قبلی نیز بیانگر وجود رابطه معنی‌دار بین بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی بوده است. بنابراین با توجه به مباحث مطروحه، فرضیه پژوهش به شرح ذیل بیان می‌گردد؛

- بین بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معنی‌دار وجود دارد.

۳- روش پژوهش

روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و به لحاظ بررسی رابطه متغیرها همبستگی و از حیث ماهیت داده‌ها پس‌رویدادی است. اطلاعات مورد نیاز جهت ادبیات و پیشینه پژوهش به روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است. داده‌های پژوهش نیز از پایگاه اطلاعاتی ره‌آورد نوین، سایت کدال و بورس اوراق بهادار استخراج شده و با استفاده از اکسل طبقه‌بندی و با نرم‌افزار ایویوز نسخه نه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. در ابتدا آمارهای توصیفی استخراج و سپس با آزمون‌های مربوط به فروض کلاسیک، نوع رگرسیون چندگانه، حداقل مربعات تعمیم-یافته^{۱۵} تعیین گردید. در ادامه نیز با استفاده از آزمون‌های چاو و هاسمن^{۱۶}، رویکرد مناسب برای برآورد مدل پژوهش انتخاب گردید.

۳-۱- جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و محدوده زمانی پژوهش

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهند. به علت وجود برخی ناهماهنگی‌ها میان اعضا جامعه، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری در نظر گرفته شده است:

۱. شرکت‌هایی که قبل از دوره زمانی تحقیق یعنی قبل از ۱۳۸۸/۰۱/۰۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
۲. سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفند ماه باشد.
۳. شرکت طی سال‌های مالی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۵ تغییر سال مالی نداده باشد و در بورس فعالیت داشته باشد.
۴. بانک اطلاعاتی آن‌ها از سال ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۵ کامل باشد.

مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی دوره ۵- شماره (۴)، پیاپی ۱۹، زمستان ۱۳۹۷/۱۷۷

۵. جز بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشد.

۶. شرکت‌ها از سال ۱۳۹۲، زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر را ارائه نموده باشند. با توجه به شرایط فوق، تعداد ۱۵۸ شرکت در طی سال‌های مالی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۵ این شرایط را دارا بوده‌اند که به عنوان نمونه آماری انتخاب شده‌اند.

۳-۲- مدل و متغیرهای پژوهش و نحوه اندازه‌گیری آن‌ها

در این پژوهش زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر به عنوان متغیر مستقل و عدم تقارن اطلاعاتی^{۱۷} به عنوان متغیر وابسته لحاظ شده است. همچنین از متغیرهای اندازه شرکت، اهرم مالی و سودآوری شرکت به عنوان متغیر کنترلی استفاده شده است.

۳-۳- نحوه اندازه‌گیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر

زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر، متناظر با زبان نشانه‌ای توسعه‌پذیر^{۱۸} در حوزه مالی است به بیانی ساده ابزاری است که می‌تواند برای ورود اطلاعات به سامانه، از سوی تولیدکننده اطلاعات مورد استفاده قرار گیرد و افزون بر آن طبقاتی را که اطلاعات ورودی به آن تعلق دارد، نیز مشخص کند. به عبارت دیگر این زبان در سطح وسیعی از جزئیات، نشان‌دهنده ماهیت هر یک از اطلاعات وارد شده به سامانه به عنوان درآمد، هزینه، دارایی و یا بدهی است. روش کار نیز به این ترتیب است که به محض قالب بندی داده‌ها، استفاده‌کنندگان می‌توانند آن‌ها را بازیافت کنند، در نرم‌افزارهای صفحه گسترده قرار دهند و پس از انجام بررسی‌ها به هر حالتی که می‌خواهند آن‌ها را تحت کنترل درآورند. آن‌ها همچنین می‌توانند پرسش‌های شرطی متعددی طرح و نمودارهای متفاوتی را براساس اطلاعات حال، گذشته و برنامه‌های آینده رسم کنند و آن‌ها را براساس روش‌های مشخص شده با شرکت‌های مشابه مقایسه کنند. اطلاعات دریافتی بر اساس هر زبان، هر نوع واحد پولی و حتی تحت هر یک از قواعد حسابداری (به عنوان مثال استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی یا اصول پذیرفته‌شده حسابداری امریکا) بررسی کرده و پاسخ‌های فوری و مجازی خود را از رایانه به دست آورند (اسدیان اوغانی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۵). با بررسی ادبیات موجود در سایر کشورها همانند پژوهش چینگ لایی و همکاران (۲۰۱۵)، بیرت و همکاران (۲۰۱۷) و تزویی و همکاران (۲۰۱۶)، نشان دهنده این موضوع است که برای محاسبه این شاخص، اختیاری یا اجباری بودن ارائه این نوع گزارشگری مورد توجه می‌باشد. اما به دلیل اینکه در ایران اختیاری یا اجباری بودن مطرح نیست و ارائه این زبان گزارشگری از سال ۱۳۹۲ برای تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اجباری شده است،

لذا در این پژوهش با در نظر گرفتن چنین شرایطی همانند پژوهش‌های ونگ و همکاران (۲۰۱۴)، لیو و همکاران (۲۰۱۷) و ناظمی اردکانی و همکاران (۱۳۹۶) از متغیر مصنوعی صفر و یک استفاده شده است، بدین ترتیب که برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای سال‌های قبل از اجرایی شدن این نوع گزارشگری (سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۱) عدد صفر و برای سال‌های بعد از اجرایی شدن آن (سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵) عدد یک لحاظ شده است.

۳-۴- نحوه اندازه‌گیری عدم تقارن اطلاعاتی

به طور کلی زمانی که نمایندگان (افراد درون‌سازمانی)، در یک سوی بازار از اطلاعات بهتر و بهنگام‌تری (مزیت اطلاعاتی) در مورد شرکت نسبت به سایر گروه‌ها (افراد برون‌سازمانی) در سوی دیگر بازار برخوردار باشند به اصطلاح می‌گویند که بازار دارای ویژگی عدم تقارن اطلاعاتی است (آقایی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲). در این پژوهش از هفت معیار مناسب برای اندازه‌گیری میزان عدم تقارن اطلاعاتی به شرح زیر استفاده شده است:

- حجم معاملات^{۱۹}: این سنجه یکی از معیارهای اندازه‌گیری نقدینگی بازار و عدم تقارن - اطلاعاتی است و تمایل سرمایه‌گذاران برای خرید و فروش سهام را نشان می‌دهد. تمایل سرمایه‌گذاران برای معامله سهام شرکت با وجود عدم تقارن اطلاعاتی احتمالی رابطه معکوس دارد (باباجانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰). که از طریق تقسیم میانگین حجم معاملات روزانه بر تعداد سهام منتشر شده پایان سال محاسبه می‌شود.

- کیفیت افشا^{۲۰} (قابلیت اتکا و به موقع بودن): زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر به طور ذاتی، می‌تواند کنترل داخلی را بهبود بخشد. زیرا از مداخلات دستی یا دستکاری‌های سیستمی و احتمال بروز خطا جلوگیری می‌کند. علاوه بر این، زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر با شناسایی منحصر به فرد هر آیتیم در صورت‌های مالی و تشریح روش حسابداری مورد استفاده، اطلاعات بالقوه‌ای را برای حل مسائل مربوط به مقایسه‌پذیری، فراهم می‌کند. لذا انتظار می‌رود که بهبود کیفیت اطلاعات بدین طریق، منجر به شفافیت بیشتر اطلاعات و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی شود (لیو و همکاران، ۲۰۱۷: ۳). سازمان بورس اوراق بهادار تهران برای کاهش شکاف بین تولید و انتشار عمومی اطلاعات، امتیاز اطلاع‌رسانی ناشران را بر اساس وضعیت اطلاع‌رسانی آن‌ها از نظر قابلیت اتکا و به موقع بودن ارسال اطلاعات محاسبه نموده است که در این پژوهش از این رتبه‌بندی که در سایت کدال موجود است، به عنوان معیاری از عدم تقارن اطلاعاتی استفاده شده است (حاجیها و مرادیان، ۱۳۹۳: ۱۰۹).

مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی دوره ۵- شماره (۴)، پیاپی ۱۹، زمستان ۱۳۹۷/۱۷۹

- عمر شرکت^{۲۱}: هرچه شرکت بزرگتر باشد یا تعداد سال‌های بیشتری در بازار سرمایه حضور داشته باشد، اطلاعات بیشتری در مورد آن وجود داشته و در دسترس فعالان بازار قرار می‌گیرد. بنابراین این متغیر با عدم تقارن اطلاعاتی رابطه معکوس دارد. این متغیر معادل زمان پذیرش در بورس تعریف گردیده است. (باباجانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱).

- هزینه بدهی^{۲۲}: لیزه‌ونگ‌ها و زنگ‌جینگ (۲۰۱۴) از هزینه بدهی به عنوان معیار عدم تقارن اطلاعاتی استفاده نموده‌اند و در پژوهش خود نشان دادند که کاهش هزینه بدهی، منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌گردد. این متغیر از حاصل تقسیم هزینه‌های مالی بر جمع بدهی‌های پایان دوره محاسبه گردیده است (حجازی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۵).

- فرصت‌های رشد^{۲۳}: مدیران شرکت‌های با فرصت رشد بیشتر، آگاهی نسبتاً بهتری در خصوص فرصت‌های رشد و جریان‌های نقدی مورد انتظار آتی ناشی از دارایی‌های موجود در شرکت‌های تحت مدیریت خود دارند. بر مبنای این استدلال در برخی از مطالعات معیارهای فرصت رشد شرکت، به عنوان شاخصی برای سنجش عدم تقارن اطلاعاتی معرفی شده است (کاشانی و مومنی‌پانسری، ۱۳۹۰: ۳۷۴). این متغیر از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سرمایه محاسبه گردیده است (باباجانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۰).

- قیمت پایانی سهام^{۲۴}: برای سهام با قیمت پایین‌تر، عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران، بیشتر است. این متغیر با استفاده از قیمت سهام در پایان سال مالی شرکت‌ها محاسبه گردیده است (خواجوی و علیزاده طلائی، ۱۳۹۳: ۱۰۲).

- خطای پیش‌بینی سود^{۲۵}: افشای اطلاعات مربوط به پیش‌بینی‌های سود (افشای اختیاری یا اجباری)، کانال مهمی برای انتقال اطلاعات توسط گروه مدیریت به بازار است. در شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی بین افراد درون‌سازمانی و برون‌سازمانی سطح بالاتری دارد، خطای پیش‌بینی سود افزایش پیدا می‌کند و در نتیجه عدم تقارن اطلاعاتی بیشتری انتظار می‌رود. این متغیر از طریق قدرمطلق تفاوت سود واقعی و پیش‌بینی شده هر سهم تقسیم بر قدر مطلق سود واقعی هر سهم محاسبه گردیده است (حیدری و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۶۲).

در این پژوهش، با ترکیب هفت سنجه انتخابی عدم تقارن اطلاعاتی، یک شاخص کلی به دست آمده است، به عبارت دیگر برای ساخت شاخص ترکیبی، ابتدا رتبه چارکی شرکت‌ها برای تمامی هفت معیار عدم تقارن اطلاعاتی محاسبه گردیده است، به طوری که یک رتبه بالاتر به معنی درجه بالاتر عدم تقارن اطلاعاتی است. با توجه به این که برخی از معیارها رابطه معکوس و برخی دیگر رابطه مستقیم با عدم تقارن اطلاعاتی دارند، بنابراین برای شش معیار (حجم معاملات، عمر شرکت، قیمت پایانی سهام، کیفیت افشا، فرصت رشد و هزینه بدهی) که رابطه

معکوس با عدم تقارن اطلاعاتی دارند به چارک اول رتبه چهار و به چارک چهارم رتبه یک و برای معیار خطای پیش‌بینی سود که رابطه مستقیم با عدم تقارن اطلاعاتی دارد به چارک اول رتبه یک و به چارک چهارم رتبه چهار تعلق گرفته است. سپس رتبه‌های مربوط به هر یک از هفت معیار در مورد هر شرکت با یکدیگر جمع شده است و رتبه نهایی محاسبه گردیده است. بنابراین بزرگ‌ترین (کوچک‌ترین) ارزش ترکیبی متغیر عدم تقارن اطلاعاتی می‌تواند ۲۸ (۷) برای شرکت‌های با بیشترین (کمترین) میزان عدم تقارن اطلاعاتی باشد (باباجانی و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۲-۱۱).

متغیرهای کنترلی: برای برازش مدل از متغیرهای کنترلی زیر استفاده شده است:

- اندازه شرکت^{۲۶}: اندازه شرکت می‌تواند نمایان‌گر برتری رقابتی، توانایی مدیریت و کارایی اطلاعات باشد. شرکت‌های بزرگ‌تر به دلیل ارتباط بیشتر با ذی‌نفعان و مکانیزم‌های کنترلی بیشتر، معمولاً کانون توجه تحلیل‌گران و مطبوعات تجاری و نهادهای قانونی قرار می‌گیرند و همچنین شرکت‌های بزرگ‌تر چون تعداد سهام‌داران بیشتری دارند، بنابراین محیط اطلاعاتی غنی‌تر داشته و اطلاعات بیشتری را افشا کرده و باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران می‌گردند (قربانی، ۱۳۹۵: ۱۸۱). لیو و همکاران (۲۰۱۷)، لیزهونگ‌ها و زنگ‌جینگ (۲۰۱۴)، تزویی و همکاران (۲۰۱۶)، یون و همکاران (۲۰۱۱)، حجازی و همکاران (۱۳۹۵)، اخگر و شانظری (۱۳۹۴)، قربانی (۱۳۹۵)، قربانی و سروش‌یار (۱۳۹۶) و خواجوی و علیزاده طلاپه (۱۳۹۳) از این متغیر در پژوهش‌های خود به عنوان متغیر کنترلی تأثیرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی استفاده نموده‌اند. در این پژوهش برای محاسبه این متغیر از لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌ها استفاده شده است (دهول و همکاران^{۲۷}، ۲۰۱۵: ۴۳).

- اهرم مالی^{۲۸}: شرکت‌هایی که از اهرم مالی بالاتری برخوردارند با احتمال بیشتری اطلاعات مالی را با کیفیت بالاتر ارائه می‌کنند. به بیان دیگر، شرکت‌های با اهرم مالی بالا، کیفیت گزارشگری بالاتری دارند (پورحیدری و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۹). افزایش بدهی سبب می‌شود که مدیران مالی شرکت‌ها تصمیمات بهتری را در سرمایه‌گذاری‌ها اتخاذ کنند و در نتیجه عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیران و سرمایه‌گذاران کاهش می‌یابد (شمس و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۵). چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، چینگ‌لایی و همکاران (۲۰۱۵)، لیزهونگ‌ها و زنگ‌جینگ (۲۰۱۴)، حجازی و همکاران (۱۳۹۵)، قربانی (۱۳۹۵)، شمس و همکاران (۱۳۹۶)، کاظمی و محمدنژاد (۱۳۹۰) و خواجوی و علیزاده طلاپه (۱۳۹۳) از این متغیر در پژوهش‌های خود به عنوان متغیر کنترلی تأثیرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی استفاده نموده‌اند. در این پژوهش برای محاسبه این

مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی دوره ۵- شماره (۴)، پیاپی ۱۹، زمستان ۱۳۹۷/۱۸۱

متغیر از نسبت کل بدهی به کل دارایی‌های پایان سال استفاده شده است (دهول و همکاران، ۲۰۱۵: ۴۳).

- سودآوری شرکت^{۲۹}: سودآوری، معیاری از مدیریت مناسب و شایسته است. مدیریت شرکت سودآور، به منظور تشریح توانایی‌اش در حداکثر کردن ثروت سهام‌داران و حمایت از موقعیت‌ها و پاداش‌هایش، اطلاعات را تفصیلی و با کیفیت بهتری ارائه می‌کند. در مقابل، زمانی که سودآوری پایین است، مدیریت ممکن است به منظور پنهان کردن دلایل زیان یا کاهش سود، اطلاعات کمتری افشا کند (ستایش و کاظم‌نژاد، ۱۳۹۳: ۵۴). یکی از مهم‌ترین معیارهای سودآوری شرکت در بازار سرمایه، بازده دارایی‌ها می‌باشد (مشایخ و نصیری، ۱۳۹۵: ۱۴۳). شمس و همکاران (۱۳۹۶)، قربانی (۱۳۹۵)، چونگ و همکاران (۲۰۱۷) و لیزهونگ‌هاو و زنگ جینگ (۲۰۱۴) از این متغیر در پژوهش‌های خود به عنوان متغیر کنترلی تأثیرگذار بر عدم تقارن- اطلاعاتی استفاده نموده‌اند. در این پژوهش برای محاسبه این متغیر از نسبت سود خالص به کل دارایی‌های پایان سال استفاده شده است (لیزهونگ‌هاو و زنگ جینگ، ۲۰۱۴: ۹۹). نهایتاً در این پژوهش فرضیه با مدل ۱ آزمون شده است:

$$IA_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 XBRL_{i,t} + \alpha_2 Size_{i,t} + \alpha_3 LEV_{i,t} + \alpha_4 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \text{مدل (۱)}$$

نمادها در مدل به شرح زیر است:

IA: معیار ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی شرکت که نحوه محاسبه آن بیان گردید.
XBRL: شاخص زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و متغیر مصنوعی صفر و یک می‌باشد که برای سال‌های قبل از اجرایی شدن این نوع گزارشگری عدد صفر و برای سال‌های بعد از اجرایی شدن آن عدد یک لحاظ شده است.

Size: شاخص اندازه شرکت و برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت.

LEV: شاخص اهرم مالی شرکت و برابر است با نسبت کل بدهی‌ها به کل دارایی‌ها.

ROA: شاخص سودآوری شرکت و برابر است با نسبت سود خالص به کل دارایی‌ها.

۴- یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی داده‌ها

نتایج آماره‌های توصیفی و شاخص‌های مرکزی و پراکندگی داده‌های جمع‌آوری شده برای ۱۵۸ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۵ در نگاره ۱ ارائه شده است. همان‌طور که در این نگاره مشاهده می‌شود، زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر دارای میانگین ۰/۴۹ می‌باشد. میانگین شاخص ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های مورد مطالعه به عنوان متغیر وابسته ۱۷/۴۲ می

باشد و حداقل و حداکثر آن به ترتیب ۹ و ۲۷ می‌باشد. میانگین، حداقل و حداکثر اندازه شرکت به ترتیب ۱۳/۸۹، ۱۰/۹۵ و ۱۸/۴۳ می‌باشد. میانگین متغیر کنترلی اهرم مالی شرکت ۶۰ درصد می‌باشد که نشان‌دهنده نسبت بالای بدهی شرکت‌های مورد بررسی می‌باشد. همچنین میانه آن ۶۱ درصد می‌باشد که نزدیک بودن میانگین و میانه این متغیر نشان‌دهنده این موضوع است که توزیع این متغیر تقریباً نرمال است. میانگین ۰/۰۰۱ حجم معاملات روزانه نیز بیانگر این است که روزانه به طور متوسط یک هزارم از سهام شرکت‌ها معامله شده است. میانگین متغیر کیفیت افشا ۶۹/۳ بوده که نشان‌دهنده نمره افشای نسبتاً خوب شرکت‌های مورد بررسی می‌باشد و انحراف معیار نسبتاً بالای آن نشان‌دهنده پراکندگی شرکت‌ها به لحاظ امتیاز افشا است که با ورود این متغیر در مدل کنترل می‌شود. میانگین هزینه بدهی شرکت‌ها نیز ۶ درصد بوده که با توجه به میانگین نرخ بازده دارایی‌ها که ۱۰ درصد است، می‌توان دریافت که به طور متوسط بازدهی دارایی‌ها از هزینه بدهی بیشتر بوده است. میانگین متغیر خطای پیش‌بینی سود معادل ۲/۲۶ بوده که حاکی از اختلاف نسبی بالا بین سودهای پیش‌بینی شده و سود واقعی می‌باشد. همچنین میانگین سه متغیر عمر شرکت، فرصت رشد و قیمت پایانی سهام به ترتیب عدد ۱۶/۷، ۲/۳۶ و ۵,۹۳۸ ریال می‌باشد.

لازم به توضیح است که به منظور اجتناب از تأثیر داده‌های پرت بر نتایج پژوهش، از ریز برنامه ترمینگ^{۳۰} در نرم‌افزار ایویوز در سطح یک درصد استفاده گردیده است. علاوه بر این با توجه به نتایج آزمون جارک-براک^{۳۱} بجز متغیر شاخص ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی و اهرم مالی، سایر متغیرها از توزیع نرمال پیروی نمی‌کنند و از این امر با توجه به قضیه حد مرکزی که بیان می‌دارد، هرگاه تعداد نمونه بیش از ۳۰ باشد، نرمال بودن تأثیر چندانی بر نتایج ندارد، می‌توان چشم‌پوشی کرد (افلاطونی، ۱۳۹۷: ۱۱۳).

نگاره ۱- آمار توصیفی متغیرهای مورد بررسی

متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	جارک برا	احتمال جارک برا
شناخته ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی	۱۷/۴۲۲	۱۷/۰۰۰	۲۷/۰۰۰	۹/۰۰۰	۳/۲۲۱	۳/۹۴۰	۰/۱۳۹
زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر	۰/۴۹۴	۰/۰۰۰	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۵۰۰	۱۹۹/۰۰۰	۰/۰۰۰
اندازه شرکت	۱۳/۸۹۱	۱۳/۷۴۱	۱۸/۴۳۷	۱۰/۹۵۲	۱/۴۰۶	۱۶۸/۹۸۴	۰/۰۰۰
اهرم مالی	۰/۶۰۴	۰/۶۱۷	۱/۱۹۴	۰/۱۱۰	۰/۱۹۳	۵/۶۶۴	۰/۰۵۸
نرخ بازده دارایی‌ها	۰/۱۰۴	۰/۰۸۸	۰/۵۰۲	۰/۲۳۸	۰/۱۱۷	۸۰/۸۵۵	۰/۰۰۰
حجم معاملات	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۶۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۳	۱,۱۹۸,۹۵۴	۰/۰۰۰
کیفیت افشا	۶۹/۳۳۹	۷۱/۸۵۲	۹۹/۹۰۶	۰/۱۱۰۰۰	۲۱/۳۲۴	۱۳۵/۱۴۷	۰/۰۰۰
عمر شرکت	۱۶/۷۰۵	۱۵/۰۰۰	۴۹/۰۰۰	۰/۰۰۰	۸/۹۰۲	۴۶۷/۹۷۵	۰/۰۰۰
هزینه بدهی	۰/۰۶۴	۰/۰۵۹	۰/۳۷۱	۰/۰۰۰	۰/۰۴۴	۱,۱۰۱/۴۲۴	۰/۰۰۰
فرصت رشد	۲/۳۶۲	۲/۰۴۲	۱۲۱/۵۰۹	۰/۱۵۴/۳۲۲	۶/۸۳۶	۴,۸۵۳,۸۶۸	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۱۰,۳۴/۴۱۰	۶,۷۵۵/۸۴۴	۴۰۸	۶۴,۵۱۶	۳,۴۱۶/۰۰	۵,۹/۶۳۲	قیمت پایانی سهام
						۳۸	
۰/۰۰۰	۲,۸۵۵,۳۰۶	۱۲/۸۲۱	۰/۰۰۰	۲۷۳	۰/۳۷۱	۲/۲۶۴	خطای پیش‌بینی سود

آزمون مانایی (پایائی) متغیرهای پژوهش

قبل از تخمین مدل لازم است مانایی (پایائی) متغیرها مورد بررسی قرار بگیرد. یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و ضرایب خودهمبستگی آن در طول زمان ثابت باقی بماند. در این پژوهش، برای پایایی از آزمون ریشه واحد لوین لین و جو^{۳۲} استفاده شده است. همان‌طور که در نگاره ۲ مشاهده می‌شود به دلیل معنی‌داری کمتر از ۵ درصد، همه متغیرها پایا هستند.

نگاره ۲- نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	احتمال	مقدار آماره
شاخصه ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی	۰/۰۰	-۱۷/۶۳۲
زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر	۰/۰۰	-۷/۴۹۰
اندازه شرکت	۰/۰۰	-۳۱/۲۷۹
اهرم مالی	۰/۰۰	-۱۹/۸۷۲
نرخ بازده دارایی‌ها	۰/۰۰	-۱۱۱/۹۲۴

آزمون‌های چاو و هاسمن

بعد از اینکه مانایی متغیرها مورد بررسی قرار گرفت لازم است روش تخمین مدل مشخص گردد، در مواردی که بررسی بین یک متغیر وابسته با یک یا چند متغیر مستقل مدنظر باشد از سه نوع داده (داده‌های سری زمانی، داده‌های مقطعی و داده‌های ترکیبی) می‌توان استفاده نمود، بنابراین قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. در پژوهش حاضر داده‌ها از نوع ترکیبی می‌باشند. برای تخمین مدل مشاهداتی که احتمال آزمون - چاو آن‌ها بیشتر از ۵ درصد باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌گردد و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است، از روش تابلویی استفاده می‌گردد. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل «اثرات تصادفی» و «اثرات ثابت» می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین این که از کدام مدل استفاده شود، از آزمون هاسمن استفاده شده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها کمتر از ۵ درصد است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آن‌ها بیشتر از ۵ درصد است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده می‌گردد (حاجیها و مرادیان، ۱۳۹۳: ۱۰۹). نتایج مربوط به آزمون‌های چاو و هاسمن در نگاره ۳ ارائه شده است.

۱۸۸۴ / بررسی تأثیر بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی

نگاره ۳- نتایج آزمون‌های چاو و هاسمن

نوع آزمون	مقدار آماره آزمون	احتمال آماره آزمون	نتیجه
آزمون چاو	۶/۵۶۶	۰/۰۰۰	روش تابلویی
آزمون هاسمن	۲۵/۶۵۳	۰/۰۰۰	اثرات ثابت

ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

نگاره ۴- همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	XBRL	SIZE	LEV	ROA
XBRL	۱			
SIZE	۰/۱۹۱	۱		
LEV	-۰/۰۴۹	۰/۱۱۷	۱	
ROA	-۰/۰۷۱	۰/۰۵۲	-۰/۵۶۵	۱

با توجه به نگاره ۴، همان‌گونه که مشاهده می‌شود ضریب همبستگی متغیرهای پژوهش منطقی است که نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی در بین متغیرهای پژوهش است.

تجزیه و تحلیل فرضیه پژوهش

در پژوهش حاضر برای بررسی آزمون هم‌خطی ترکیبی بین متغیرهای مستقل از آزمون تورم واریانس^{۳۳} استفاده شده است. نتایج نگاره ۵ نشان می‌دهد عامل تورم واریانس زیر ۵ می‌باشد و هم‌خطی شدیدی بین متغیرها وجود ندارد. همچنین در پژوهش حاضر به منظور رفع مشکل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی میان جملات خطا از روش حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است.

نگاره ۵- نتایج بررسی ارتباط بین زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی

متغیرها	ضرایب	آماره t	معنی‌داری	VIF
عرض از مبدا	۱۷/۸۸۵	۸/۰۲۶	۰/۰۰۰	-
XBRL	-۲/۶۳۱	-۱۹/۰۹۰	۰/۰۰۰	۱/۰۶۹
SIZE	۰/۲۳۱	۱/۴۳۳	۰/۱۵۲	۱/۰۸۹
LEV	-۲/۵۶۶	-۴/۶۱۳	۰/۰۰۰	۱/۵۵۴
ROA	-۷/۹۴۳	-۱۰/۳۲۱	۰/۰۰۰	۱/۵۳۹
ضریب تعیین	۰/۷۷۹			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۴۴			
آماره دوربین- واتسون	۱/۸۲۲			
احتمال آماره F	۲۲/۷۶۴			
آماره F	۰/۰۰۰			

مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی دوره ۵- شماره (۴)، پیاپی ۱۹، زمستان ۱۳۹۷/۱۸۵

با توجه به آماره F و احتمال مربوط به آن می‌توان نتیجه گرفت که در سطح اطمینان ۹۵ درصد معادله رگرسیون معنی‌دار است. ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل بیان‌کننده میزان مربوط بودن متغیرهای مستقل با متغیر عدم تقارن اطلاعاتی می‌باشد. مطابق با نگاره شماره ۵ ضریب تعیین تعدیل‌شده مدل ۰/۷۴۴ می‌باشد. بنابراین به طور متوسط ۰/۷۴۴ تغییرات متغیر وابسته توسط این متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. همچنین آماره دوربین-واتسون این مدل ۱/۸۲۲ است، لذا می‌توان گفت که در این مدل خودهمبستگی مرتبه اول وجود ندارد و با توجه به آماره t و احتمال متناظر با متغیرهای مستقل در مدل می‌توان این چنین نتیجه گرفت که بین بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر، اهرم مالی و سودآوری شرکت با عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد.

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

همگام با تحولات جهانی در حوزه گزارشگری و ظهور فناوری‌های جدید، زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر توانسته در جهت بهبود شفافیت اطلاعات مالی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، کاهش هزینه‌های نمایندگی و کاهش ریسک عدم اطمینان و در نهایت افزایش کارایی بازار سرمایه به عنوان ابزاری قدرتمند عمل نماید. به عبارت دیگر این گزارشگری با افزایش دقت، قابلیت مقایسه و ارتقا سطح افشا، صرفه‌جویی در زمان و هزینه تهیه اطلاعات و کاهش خطاهای انسانی منجر به بهبود فرآیند گزارشگری و سودمندی اطلاعات شده است. بنابراین با توجه به نتیجه تحقیق و نقشی که گزارشگری با فرمت جدید بر کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و افزایش سودمندی اطلاعات مالی دارد، این نوع گزارشگری می‌تواند گامی موثر در یکی از چالش‌های مهم اقتصادی دنیای امروز که تخصیص بهینه پس‌اندازها و جلب نظر سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری است، بردارد، چرا که افزایش عدم تقارن اطلاعاتی منجر به تصمیم‌گیری نامناسب آنان از میان تنوع سرمایه‌گذاری‌های موجود در بازار می‌شود. از این‌رو، هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر بکارگیری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. پس از بررسی ۱۵۸ شرکت در بازه زمانی (۱۳۸۸-۱۳۹۵) نتایج حاصل از آزمون فرضیه پژوهش حاکی از آن است که بین زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. به نظر می‌رسد بروز این نتیجه ناشی از افزایش بار اطلاعات در دسترس سرمایه‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان باشد. از این‌رو آن‌ها می‌توانند با استفاده از این اطلاعات، باعث کاهش شکاف اطلاعاتی شوند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های، یون و همکاران (۲۰۱۱)، بلنک اسپور و همکاران (۲۰۱۲)، لیزهونگ هاو و زنگ

چینگ (۲۰۱۴)، سیمپلیک (۲۰۱۶)، چینگ لایی و همکاران (۲۰۱۵)، طالب نیا (۲۰۱۶)، تزویی و همکاران (۲۰۱۶)، چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، لیو و همکاران (۲۰۱۷)، برزگرخاندوزی و جعفری (۱۳۹۱)، رستمی و اسداللهی (۱۳۹۴) و محمدی و خوزین (۱۳۹۶) سازگار است. همچنین نتایج نشان داد بین عدم تقارن اطلاعاتی و اهرم مالی شرکت رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. به نظر می‌رسد بروز این نتیجه ناشی از لزوم رعایت مفاد قرارداد وام توسط شرکت‌های با بدهی بیشتر در پیروی از تئوری اثباتی حسابداری باشد. لذا چنین شرکت‌هایی با اعمال سطح پایین‌تر محافظه‌کاری سعی در ارائه تصویر بهتری از شرکت دارند و در نتیجه باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شوند که این نتیجه با نتایج پژوهش‌های شمس و همکاران (۱۳۹۶) و حجازی و همکاران (۱۳۹۵) سازگار و با پژوهش‌های چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، لیزهونگ‌ها و زنگ-چینگ (۲۰۱۴)، چینگ لایی و همکاران (۲۰۱۵)، قربانی (۱۳۹۵)، کاظمی و محمدنژاد (۱۳۹۰) و خواجوی و علیزاده طلائی (۱۳۹۳) ناسازگار است. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که بین سودآوری شرکت و عدم تقارن اطلاعاتی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. شرکت‌ها به منظور حفظ و افزایش ارزش سهام خود با اعمال سیاست‌های متهورانه افزایش سود، سطوح با کیفیت-تری از سود را در صورت‌های مالی ارائه نموده و باعث کاهش عدم تقارن اطلاعاتی می‌شوند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، لیزهونگ‌ها و زنگ‌چینگ (۲۰۱۴) سازگار و با پژوهش‌های شمس و همکاران (۱۳۹۶) و قربانی (۱۳۹۵) ناسازگار است. با توجه به نتایج حاصل از پژوهش و تأثیر معکوس و معنی‌دار زبان گزارشگری تجاری توسعه-پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی که طبعاً سبب شفافیت بیشتر و کاهش شکاف اطلاعاتی و افزایش منافع استفاده‌کنندگان می‌گردد، ارائه گزارش‌ها به شکل جدید می‌تواند باعث بهبود فضای اطلاعاتی و در نتیجه کاهش شکاف اطلاعاتی شود. لذا استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی بهتر است در مورد تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری در شرکت‌ها به ارائه قالب گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر توجه خاص داشته باشند و در جهت فهم درست این نوع گزارش تلاش کنند. ضمناً به نظر می‌رسد سازمان بورس اوراق بهادار تهران به عنوان متولی بازار، می‌تواند سازوکارهای نظارتی لازم جهت بهبود گزارش‌های منتشره از طرف شرکت‌ها را تعبیه نموده و فراگیر کردن این شکل گزارشگری در شرکت‌ها را دنبال کند و نیز تدوین برنامه‌های آموزشی و برگزاری دوره‌های آموزشی جهت آشنایی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی با این زبان را بیشتر از قبل در دستور کار خود قرار دهد که این امر باعث اتکای بیشتر و بهتر سرمایه‌گذاران به صورت‌های مالی شده و باعث افزایش کارایی بازار سرمایه خواهد شد.

در فرآیند هر پژوهش علمی، شرایطی وجود دارد که خارج از کنترل محقق است، ولی می‌تواند نتایج پژوهش را تحت تأثیر قرار دهد. در خصوص محدودیت‌های این پژوهش می‌توان گفت، با توجه به اینکه معیارهای دیگری نیز برای ارزیابی عدم تقارن اطلاعاتی وجود دارد، بنابراین با وارد کردن سایر سنج‌ها به معیار ترکیبی عدم تقارن اطلاعاتی و نیز تغییر قلمرو زمانی، ممکن است نتایج پژوهش تحت تأثیر قرار گیرد و تعمیم نتایج را با محدودیت همراه سازد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر مبنی بر تأثیرگذاری زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی، توصیه می‌شود سایر عوامل اثرگذار بر عدم تقارن اطلاعاتی مورد بررسی قرار گیرد. به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد که بررسی تأثیر زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عدم تقارن اطلاعاتی با استفاده از سایر معیارها از قبیل دامنه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، تعداد روزهای معاملاتی، درصد سهام شناور، نوسانات قیمت و درصد سهام‌داران غیر نهادی، با در نظر گرفتن صنایع مختلف پردازند. همچنین در ادامه مسیر به بررسی تأثیر زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر سایر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری پردازند.

یادداشت‌ها

- 1- Ali Khan
- 2- Kelton & Yang
- 3- Extensible Business Reporting Language
- 4- Yoon et al
- 5- Simplice
- 6- Tzu Yi et al
- 7- liu et al
- 8- Birt et al
- 9- International Financial Reporting Standards
- 10- Blankespoor et al
- 11- Lizhong Hao & Zhang Jing
- 12- Chen et al
- 13- Ching Lai et al
- 14- Chong et al
- 15- Generalized Least Squares (GLS)
- 16- Chave & Hasman
- 17- Information Asymmetry
- 18- Hypertext Markup Language
- 19- Trading Volume
- 20- Disclosure Quality
- 21- Firm Age
- 22- Cost of Debt
- 23- Growth Opportunity
- 24- Stock Price
- 25- Earnings Forecast Errors
- 26- Size
- 27- Dhole et al
- 28- Leverage
- 29- Asset Return Rate (ROA)
- 30- Trimming
- 31- Jarque-Bera
- 32- Levin, Lin & Chu
- 33- Variance Inflation Factors (VIF)

کتابنامه

۱. اخگر، محمدمامید، شانظری، نسرين، (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و عدم تقارن اطلاعاتی تحت شرایط متفاوت ریسکی و علاقه سرمایه‌گذاران، *دانش حسابداری مالی*، ۲(۲): ۱۲۹-۱۴۶.
۲. اسدیان اوغانی، اصغر، حیدرپور، فرزانه، کرباسی یزدی، حسین، (۱۳۸۷)، بررسی تأثیر گزارشگری مالی تحت وب بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری، *پایان نامه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی*: ۴۵-۶۳.
۳. افلاطونی، عباس، (۱۳۹۷)، اقتصادسنجی در پژوهش‌های مالی و حسابداری با نرم‌افزار ایویوز، تهران، انتشارات ترمه.
۴. آقایی، محمدعلی، احمدیان، وحید، سفیدگران، میرسعید، (۱۳۹۶)، تأثیر پیچیدگی و پویایی محیطی بر رابطه مدیریت سود و عدم تقارن اطلاعاتی، *دانش حسابداری مالی*، ۴(۴): ۱-۲۳.
۵. باباجانی، جعفر، تحریری، آرش، ثقفی، علی، بدری، احمد، (۱۳۹۳)، رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و مدیریت سود، *پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز*، ۶(۲): ۱-۲۶.
۶. برزگر خاندوزی، عابدین، جعفری، سلیل، (۱۳۹۱)، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی، *همایش منطقه‌ای حسابداری در عصر فناوری اطلاعات*، مینودشت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مینودشت، http://www.civilica.com/Paper-RSAAIT01-RSAAIT01_010.htm
۷. پورحیدری، امید، فدوی، محمدحسن، امینی‌نیا، میثم، (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر اجتناب از پرداخت مالیات بر شفافیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *پژوهشنامه اقتصادی*، ۱۴(۵۲): ۶۹-۸۵.
۸. حاجیها، زهره، مرادیان، بهاره، (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعات و ارزش شرکت بر سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار تهران، *دانش سرمایه‌گذاری*، ۳(۱۲): ۹۷-۱۱۶.
۹. حجازی، رضوان، زارعی، بتول، حاتمی، فرهاد، (۱۳۹۵)، تأثیر کیفیت حسابرسی بر عدم تقارن اطلاعاتی، *بررسی‌های حسابداری*، ۳(۱۰): ۱-۱۸.
۱۰. حجازی، رضوان، قیطاسی، روح‌ا...، مسجد موسوی، میر سجاده، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین مدیریت و جریان وجوه نقد و هزینه بدهی، *دانش حسابداری*، ۳(۱۰): ۱۱۷-۱۲۶.
۱۱. حیدری، محمد، قادری، بهمن، رسولی، پیمان، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر هزینه‌های نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی: رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۳(۳): ۳۵۳-۳۷۲.

- مجله علمی- پژوهشی دانش حسابداری مالی دوره ۵- شماره (۴)، پیاپی ۱۹، زمستان ۱۳۹۷/۱۸۹
۱۲. خواجهی، شکرآ، علیزاده طلائی، وحید، (۱۳۹۳)، بررسی اثرات سطح افشای داوطلبانه بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *مطالعات تجربی حسابداری مالی*، ۱۱(۴۲): ۸۹-۱۱۵.
۱۳. رستمی، یزدان، اسداللهی، یحیی، (۱۳۹۴)، بررسی ارتباط افشا اطلاعات حسابداری با زبان گزارشگری مالی گسترش‌پذیر از دیدگاه اساتید و دانشجویان رشته حسابداری در دانشگاه دولتی و آزاد استان کرمانشاه، *سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد و حسابداری*، تبریز، سازمان مدیریت صنعتی نمایندگی آذربایجان شرقی
۱۴. رضایی، محمدرضا، (۱۳۹۲)، نقش آن در کاهش عدم تقارن اطلاعات در بازار، *کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت شیراز*: ۱-۶.
۱۵. رهنمای رودپشتی، فریدون، نیکومرام، هاشم، بنی‌طالبی دهکردی، بهاره، (۱۳۹۳)، حسابداری و تکنولوژی، *دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت*، ۳(۱۰): ۱۶۴-۱۵۱.
۱۶. ستایش، محمد حسین، کاظم نژاد، مصطفی، (۱۳۹۱)، شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *بیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز*، ۴(۱): ۴۹-۷۹.
۱۷. سلیمی خراط، اعظم، زنجیردار، مجید، غفاری، پیمان، (۱۳۸۹)، بررسی علل امتناع شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از بکارگیری زبان گزارشگری مالی توسعه‌پذیر (XBRL) از دیدگاه صاحب‌نظران حرفه‌ای، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک*.
۱۸. شمس، شهاب‌الدین، یحیی‌زاده‌فر، محمود، عباس زاده، سکینه، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین اهرم مالی و عدم تقارن اطلاعاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *تحقیقات حسابداری*، ۹(۳۴): ۱۰۴-۱۲۱.
۱۹. قربانی، بهزاد، (۱۳۹۵)، تأثیر افشای اختیاری اطلاعات سرمایه‌فکری بر عدم تقارن اطلاعاتی، *دانش حسابداری مالی*، ۳(۴): ۱۷۳-۱۸۸.
۲۰. قربانی، عالی، سروش‌یار، افسانه، (۱۳۹۶)، تأثیر قابلیت مقایسه سود و اجزای نقدی و تعهدی آن بر عدم تقارن اطلاعاتی، *دانش حسابداری مالی*، ۴(۳): ۱۴۳-۱۶۰.
۲۱. کاشانی‌پور، محمد، مومنی‌یانسری، ابوالفضل، (۱۳۹۰)، مروری بر عوامل مؤثر بر عدم تقارن اطلاعاتی و معیارهای سنجش آن در تحقیقات بازار سرمایه، *نهمین همایش سراسری حسابداری ایران*، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان: ۳۷۰-۳۸۳.

۲۲. کاظمی، حسین، عاطفه، محمد نژاد، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه‌ی بین مالکیت نهادی با عدم تقارن اطلاعاتی و عملکرد مالی شرکت‌ها، دانش حسابداری مالی، ۱۱(۲): ۱۱۰-۱۲۸.
۲۳. محمدی، جمال، خوزین، علی، (۱۳۹۶)، بررسی نقش پیاده‌سازی زبان گزارشگری مالی توسعه‌پذیر (XBRL) بر بهبود کیفیت گزارشگری مالی، افزایش شفافیت اطلاعات مالی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، پژوهش حسابداری، ۷ (۲۶): ۴۱-۶۰.
۲۴. مشایخ، شهناز، نصیری، سپیده سادات، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر شفافیت گزارشگری مالی بر مربوط بودن ارزش سود حسابداری، بررسی‌های تجربی حسابداری، ۵ (۱۹): ۱۲۷-۱۵۴.
۲۵. ناظمی‌اردکانی، مهدی، زارع حسین‌آبادی، حمید، زارع مهرجردی، وحید، (۱۳۹۶)، تأثیر زبان گزارشگری تجاری توسعه‌پذیر بر عملکرد شرکت‌ها با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم-یافته (GMM)، بررسی‌های حسابداری، ۳ (۱۲): ۶۵-۸۲.
۲۶. نوجوان، مهناز، محمدی، مهدی، فیل‌سرایبی، مهدی، (۱۳۹۵)، بررسی ابعاد زبان گزارشگری- XBRL و سطوح پذیرش آن، پژوهش حسابداری، ۶ (۲): ۶-۱۶.
27. Ali Khan ,Mohd Noor Azli,(2015),Internet Financial Reporting in Malaysia: Preparers' and Users'Perceptions, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (172) :778 – 785.
28. Birt, Jacqueline , Muthusamy ,Kala, Bir ,Poonam, (2017), XBRL and the qualitative characteristics of useful financial information, *Accounting Research Journal*, 30 (1):107-126.
29. Blankespoor,Elizabeth, Miller, Brian , White, Hal , (2012), Initial evidence on the market impact of the XBRL mandate, https://olin.wustl.edu/docs/Faculty/White_paper.
30. Chen ,Songsheng, Harris, Ling, Li ,Wenying, Wu ,Donglin ,(2015), How Does XBRL Affect the Cost of Equity Capital? Evidence from an Emerging Market, *Journal of International Accounting Research*, 14 (2): 123-145.
31. Ching Lai ,Syau, Yuh-Shin ,Lin, Yi-Hung ,Lin ,Hua-Wei ,Huang, (2015), XBRL adoption and cost of debt, *International Journal of Accounting & Information Management*, 23 (2):199 – 216.
32. Chong ,Dazhi, Shi ,Hui, Fu,Liuliu, Ji ,Hao , Yan ,Gongjun,(2017), The impact of XBRL on information asymmetry: evidence from loan contracting, *Journal of Management Analytics*, 4 (2):145–158.
33. Dhole ,Sandip, Lobo ,Gerald, Sagarika ,Mishra, Ananda , Pal ,(2015), Effects of the SEC's XBRL mandate on financial reporting comparability, *International Journal of Accounting Information Systems*, (19):29–44.
34. Kelton ,Andrea, Yang, Ya-wen, (2008), The impact of corporate governance on Internet financial reporting, *Journal of Accounting and Public Policy*, (27): 62–87.

35. Liu ,Chunhui, Luo, Xin , Wang ,Fu Lee ,(2017), An empirical investigation on the impact of XBRL adoption on information asymmetry Evidence from Europe , *Decision Support Systems*,(93):42-50.
36. Lizhong Hao, Joseph , Zhang ,Jing Fang ,(2014), Does voluntary adoption of XBRL reduce cost of equity capital?, *International Journal of Accounting and Information Management*, (22):86- 102.
37. Simplice, Asongu, (2016), The Role of ICT in Reducing Information Asymmetry for Financial Access ,*Research in International Business and Finance*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ribaf.2016.04.011>.
38. Talebnia ,Ghodratolah, (2016), XBRL for Information Quality and Reducing Information Asymmetry, *International Journal of Accounting and Financial Management*, (26):383-390.
39. Tzu, Yi, Fengyi, Shih, Hsuan , Kwo, Liang , (2016), Does XBRL Adoption Imporve Information Asymmetry? Evidence from Taiwan Public Companie , *Global Economics*, 1 (4):1-11.
40. Wang, Tawei, Yao Wen, Ching, Seng, Jia-Lang, (2014), The Association Between the Mandatory Adoption of XBRLand the Performance of Listed State-Owned Enterprises and Non-State-Owned Enterprises in China, *Journal of Information & Management*, 51 (3): 336-346.
41. Yoon ,Hyungwook, Hangjung ,Zo, Andrew , Ciganek, (2011) ,Does XBRL adoption reduce hnformation asymmetry?, *Journal of Business Re.search*, (64):157-163.